

Siirtolaisuus-Migration -lehden toimitukselle: Rotu-käsitteestä

Ismo Söderling esitteli Siirtolaisuus-Migration n:o 4:ssä Magdalena Jaakkolan kirjan ”Maahanmuutto ja etniset asenteet”. Siinä oli myös pieni keskustelu rotu-käsitteestä, joka hämmensi mieltäni. Hän toteaa tutkijoiden olevan yksimielisiä siitä, että biologisesti tarkasteltuna ei ole olemassa rotuja; meidän kaikkien perimä kumpuaa samasta geenilähteestä. Ismo Söderling tekee seuraavan johtopäätöksen: ”Asia voitai-

siin kuitata sanomalla, että ei ole olemassa eri rotuja”.

Voin ilman muuta hyvin ”ostaa väittämän”, mutta miten ajatus sopii tämän päivän yleiseen käytössä olevaan sanaan rasismi. Sehän tarkoittaa suomeksi rotusortoa. Ymmärrän, että kyseessä on erilaisuuden sortaminen, mutta pitäisikö siis rasismi-sanakin korvata jollakin muulla sanalla? Vai voiko sitä edelleenkin käyttää työnimenä kaikelle sille, jota arkielä-

mässä kutsutaan rotusorrokiksi?

Olen tietysti lukenut useampaan kertaan toteamuksen ja sana ”biologisesti” on avainsana tässä yhteydessä. En ole perillä, kuinka paljon tällaista keskustelua on tutkijoiden parissa käyty ja miten tässä kohdataan asianomainen ongelma. Mitä tarjotaan vaihtoehdoksi?

*Matti J. Korhonen
Skarpnäck, Ruotsi*

Rotuoppia ikä kaikki

Kiitokset Matti J. Korhoselle haastavasta ja mielenkiintoisesta kommentista. Jo ruotsalainen valistusfilosofi Carl von Linné jaotteli kasvien ohella myös ihmisiä. Ihmisten kohdalla hän päätyi neljään pääluokkaan eli keltaisiin, mustiin, ruskeisiin ja valkoisiin ihmisiin. Ei liene yllätys, että hän luonnehti eurooppalaiset (valkoiset) aloitekykyisiksi ja afrikkalaiset (mustat) taas laiskoiksi. Eri tutkijat ovat päätyneet – luokitusperusteesta riippuen, 3:sta 60:een erilaiseen ihmisrotuun. Hyvin tunnemme Natsi-Saksan rotuopin. Har-

vempi tietää, että samalla alalla ovat kunnostautuneet 1900-luvulla niin yhdysvaltalaiset, ruotsalaiset kuin suomalaisetkin: kullakin maalla on jonkinsorttinen tarve kehittää omalla alueellaan asuville yhteisiä, muista erottavia piirteitä. Yleensä nämä piirteet tekevät kohteestaan paremman kuin naapuristaan.

Totesin viime marraskuussa ilmestyneessä julkaisussani (’Perheitä meiltä ja muualta’), että biologisesti tarkasteltuna ei ole olemassa rotuja. Julkaisusta löytyy aiheesta enemmänkin tietoa, joten tar-

kastelen asiaa suppeasti. Kaikista populaatioista löytyy samat geenit, toki niiden esiintymistiheydet vaihtelevat. Populaatioiden sisällä yksilöiden geneettiset erot voivat olla suuret, mutta populaatiot eivät poikkea geneettisesti toisistaan. Geneettisesti ei ihmisiä siis voida ryhmitellä eri rotuihin. Jos lääkäriille viedään verinäyte, hän ei pysty siitä analysoimaan, minkä ’värisen’ ihmisen veri on kyseessä. Myöskään lääkärit eivät voi geenitestillä kertoa etukäteen odotavalle äidille, minkä värisen lapsen hän saa.

Englanninkielen sanasta *race* (rotu) johtuu sana *racism* (rasismi). Onhan noita muitakin termejä, mm. ksenofobia (muukalaisviha), syrjintä ja etnosentrismi. Rasismi lähtee siitä, että ihmisten ulkoisista tunnusmerkeistä (esim. ihon väristä) vedetään johtopäätöksiä esimerkiksi hänen henkisistä ominaisuuksistaan. Luonnontieteilijät ovat yksimielisiä siitä, että ihmisen henkiset ominaisuudet eivät ole yhteydessä hänen perimäänsä. Eli kuten genetiikan tunnustettu perusteos *'The History and Geography of Human Genes'* (Cavalli-Sforza, Menozzi and Piazza 1994, 19–20) toteaa,

ei ole olemassa minkäänlaisia perustaa sille, että toiset väestöryhmät (populaatiot) olisivat geneettisesti parempia kuin toiset.

Se, että ihmiset ovat erinäköisiä ja -kokoisia, perustuu paljolti ilmastoon, seksuaalisen parinvalinnan ja ympäristön aiheuttamiin tekijöihin. Ihmislaji on sellaisenaan vielä niin nuori (muutama sata-tuhatta vuotta), että eri alueilla asuvien perimä ei ole vielä eriytynyt. Niinpä kaikki ihmiset ovat periaatteessa lisääntymiskykyisiä keskenään – edellyttäen että ovat eri sukupuolta.

Matti J. Korhonen kysyy, voidaanko sitten käyttää ter-

mejä rotu, rasismi, rotusorto. Mikä ettei, käyttävähän niitä lainsäätäjätkin. Vaikka ei ole olemassa eri rotuja (vrt. edellä), toki voidaan toisten alistamista kuvata jollakin, tässä tapauksessa esimerkiksi rotusorron käsitteellä. Jos erotteilu ilmenee lievempänä, käytettäköön muukalaisvihan tms. käsitettä. Sama koskee myös rasismi-sanaa. Vaikka rotukäsitteelle ei siis ole tieteellistä perustaa, niin sitähan *rasisti* ei usko tai tiedä.

Ismo Söderling
Väestöliitto
Väestöntutkimuslaitos
Helsinki

Ohjeita Siirtolaisuus-Migration -lehden kirjoittajille

Siirtolaisuus-Migration on monikielinen lehti, joka julkaisee siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon liittyviä tieteellisiä ja populäärejä kirjoituksia. Otamme vastaan myös kirja-arvosteluja, katsauksia ja kommentteja, jotka liittyvät siirtolaisuuteen ja maassamuuttoon tai niiden tutkimukseen.

Käsitteilyyn merkitään nimi, osoite, oppiarvo, virka-asema ja toimipaikka tai muu selvitys kirjoituksen synnyn taustasta. Toivomme myös passikuvatyypistä kuvaa kirjoittajasta. Artikkelin suositeltava maksimipituus on 10 liuskaa. Toivomme saavamme artikkelin sähköpostin liitteenä tai levykkeellä (PC-yhteensopiva), sekä paperilla. Englannin- tai suomenkielistä tiivistelmää varten tarvitaan noin 100 sanan teksti. Kuviot ja

taulukot pyydämme myös erilliselle paperille piirrettyinä.

Lähdeviitteet sijoitetaan kirjoitukseen siten, että ensin on kirjoittajan sukunimi, sitten lähteen painovuosi ja viittauksen sivunumerot (esim. Korkiasaari 1989, 14–17). Lähdeluettelo liitetään loppuun otsikolla "Kirjallisuus" aakkosjärjestyksessä ilmoittaen kirjoittajan sukunimi, etunimi, teoksen nimi, julkaisija, painopaikka ja -vuosi (esim. Korkiasaari, Jouni: Suomalaiset maailmalla. Siirtolaisuusinstituutti. Turku 1989). Lehtiartikkeleista ja muihin julkaisuihin sisältyvistä lähteistä ilmoitetaan myös julkaisun nimi, vuosikerta, ilmestymisvuosi, lehden numero ja artikkelin sivunumerot.